

В.Г.Андрійчук. – [2-ге вид., допов. і переробл.]. – К.: КНЕУ, 2002.– 624 с.

2. Забуранна, Л.В. Економічна ефективність виробництва зерна та шляхи її підвищення в сільськогосподарських підприємствах [Текст] / Л.В. Забуранна // Економіка АПК. – 2014. – № 3.– С. 55–61.

УДК 336.64

Ставерська Тетяна

к.е.н., доцент

Харківський державний університет харчування та торгівлі
м. Харків

ВПЛИВ КОНЦЕПЦІЙ ВІДОБРАЖЕННЯ ПРИБУТКУ НА ІНФОРМАЦІЙНУ ЄМНІСТЬ ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Анотація

Визначено сутність поняття «інформаційна ємність» звіту про фінансові результати та обґрунтовано рекомендації із її розширення відповідно до потреб управління підприємством.

Ключові слова: інформаційна ємність, звіт, фінансові результати.

Фінансові результати є складною поняттям, концентрованим, узагальнюючим результатом функціонування підприємства і стану економіки в цілому, тому в умовах нестійкого економічного середовища існує необхідність удосконалення управління ними. Процес управління є інформаційною, тобто комунікативною, системою збору, передачі, обробки та зберігання інформації про об'єкт управління, тому актуальною є проблема оцінки інформаційних можливостей звіту про фінансові результати для потреб управління.

Аналіз останніх досліджень та публікацій довів, що сутність поняття фінансового результату істотно різниться залежно від цілей його визначення. Методика його розрахунку залежить від цілей такого розрахунку, взаємовідносин власників і робітників господарюючого суб'єкта, ступеня розвитку економіки; економічних та політичних поглядів на процес виробництва та реалізації, вимог користувачів бухгалтерської інформації тощо [1, с. 215].

Американські вчені Хендриксен Е.С., Ван Бред М.Ф. розглядають три концепції відображення прибутку у фінансовій звітності: синтаксичну, семантичну та прагматичну [2].

У роботах вітчизняних вчених досліджено інформаційно-методологічні засади формування і аналізу фінансових результатів підприємства; аналізовано фінансові результати в умовах фінансової стійкості і фінансової нестійкості; запропоновано концепцію антисипативної фінансової системи, що базується на принципах адаптивного управління і забезпечує стійкість розвитку і функціонування підприємства; досліджено вплив тимчасових і постійних

різниць на фінансовий результат діяльності підприємства тощо [3].

Високо оцінюючи науковий доробок указаних авторів, слід наголосити на недостатню дослідженість концепцій, на яких ґрунтується вітчизняна звітність про фінансові результати.

Прийняття управлінських рішень базується на постійному перетворенні інформації, а сам процес управління має інформаційний характер. Під інформаційною ємністю звіту про фінансові результати розуміємо сукупність властивостей, які обумовлюють можливість його використання для ефективної реалізації окремих функцій управління – контроль, аналіз, планування, на основі репрезентативної, повної, істотної інформації про фінансові результати.

Основними аспектами інформації є синтаксичний (характеризує структуру і форму надання інформації в рамках кількісної теорії інформації), семантичний (інформація повинна володіти певним сенсом) та прагматичний (здатність інформації впливати на процеси управління, тобто цінність, корисність).

В Україні в умовах планово-централізованих методів управління традиційно віддавалася перевага синтаксичної концепції відображення прибутку в обліку, застосуванню семантичної концепції заважало застосування складних механізмів трансформації прибутку, що залишався в розпорядженні підприємства, що по суті було вилученням показників прибутку з інформаційного обороту.

Прагматична концепція знаходила своє вираження відносно планових показників, що визначалися вищестоящою організацією. У період з 1991 по 2000 р. віддавалася перевага синтаксичної концепції, хоча семантична концепція витікала з цілого ряду нормативних документів бухгалтерського обліку. Прагматична концепція втратила своє первинне значення, яке вона мала за часів планово-централізованих способів управління, при цьому значення прибутку в прагматичній концепції, властивій ринковій економіці, піддалося податковому тиску.

У ринкових умовах господарювання є передумови для повноцінного використання синтаксичної, семантичної і прагматичної концепцій, що дозволяє говорити про багатофункціональність фінансових результатів підприємства. Розглянемо відповідність відображення показників прибутку у зарубіжній і вітчизняній фінансовій звітності розглянутим концепціям.

Відповідно до міжнародних стандартів компанія має право вибору між горизонтальним і вертикальним форматами Звіту про прибутки і збитки. Горизонтальний формат є більше інформативним, порівняно з вертикальним: статті витрат показуються в одній колонці, а статті доходів – в іншій, при цьому величина прибутку чи збитку виступає їх результатною величиною.

Слід відмітити, що існують певні відмінності щодо відображення інформації про фінансові результати у статтях звітності згідно з національними і міжнародними стандартами.

В частині визначення методу визнання доходів і видатків існували розбіжності між Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [4] і діючим раніше П(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати» [5]. Тепер і в Законі, і в НП(С)БО 1 прописаний однаковий принцип нарахування та відповідності доходів і витрат, який передбачає, що для

визначення фінансового результату звітного періоду необхідно порівняти доходи звітного періоду з витратами, що були здійснені для отримання цих доходів. При цьому доходи і витрати відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент їх виникнення, незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів.

Дослідження розмежування фінансових результатів за видами діяльності у взаємозв'язку з доходами і витратами, що їх формують, дозволили відмітити певну невідповідність. Так, у формі № 4 «Звіт про рух грошових коштів» звичайна діяльність поділена на операційну, фінансову та інвестиційну діяльність. У формі № 2 прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування визначається як алгебраїчна сума прибутку (збитку) від операційної діяльності, фінансових та інших доходів (прибутків), фінансових та інших витрат (збитків). Але доходи і витрати іншої звичайної діяльності за своєю суттю є в основному складовими інвестиційної діяльності підприємств.

Підприємства отримали можливість не наводити у фінансовій звітності статті, за якими відсутня інформація до розкриття (крім випадків, якщо така інформація була в попередньому звітному періоді), а також додавати статті зі збереженням їх назви і коду рядка з переліку додаткових статей фінансової звітності, наведених у додатку 3 до НП(С)БО 1, у разі якщо стаття відповідає таким критеріям: інформація є суттєвою; оцінка статті може бути достовірно визначена.

У частині фінансових результатів від інвестиційної діяльності це прибуток (збиток) від участі в капіталі, збиток (прибуток) від реалізації необоротних активів, утримуваних для продажу та груп вибуття, збиток (прибуток) від реалізації фінансових інвестицій, у частині результатів від фінансової діяльності – це фінансові витрати, сплачені відсотки.

Чітке розмежування фінансових результатів в розрізі операційної, фінансової, інвестиційної діяльності та надзвичайних подій має принципове значення для оцінки ефективності діяльності підприємства, його стратегічного розвитку тощо. Також необхідно перерозподілити певні доходи і витрати – дивіденди одержані, доходи і втрати від участі в капіталі, які відносяться до результатів фінансової діяльності, доцільно віднести до результатів інвестиційної діяльності, згідно з її визначенням.

У формі № 4 «Звіт про власний капітал» відображається розподіл прибутку. До додаткових статей фінансової звітності, що характеризують розподіл прибутку, відносять: суму чистого прибутку, належну до бюджету відповідно до законодавства, суму чистого прибутку на створення спеціальних (цільових) фондів, суму чистого прибутку на матеріальне заохочення. Отже українська фінансова звітність досить повно розкриває інформацію про розподіл прибутку і реалізує прагматичну концепцію.

Таким чином, інформаційна ємність звіту про фінансові результати є сукупністю властивостей, які обумовлюють можливість його використання для ефективної реалізації окремих функцій управління (контроль, аналіз, планування) на основі репрезентативної, повної, істотної інформації про фінансові результати підприємства. Інформаційна ємність концепцій відображення прибутку у фінансовій звітності полягає відповідно у визначенні

джерела отримання прибутку, ефективності функціонування підприємства, напрямах розподілу прибутку. Критична оцінка української звітності про фінансові результати дозволяє зробити висновки, що після прийняття нового НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» вона у цілому відповідає виділеним концепціям прибутку. Для повної реалізації синтаксичної концепції доцільно використовувати види діяльності як основу для диференціації доходів, витрат і фінансових результатів підприємства, що підвищить інформаційну ємність фінансової звітності.

Список використаних джерел

1. Динько, І.М. Категорія прибутку у сучасних умовах розвитку ринкових відносин в Україні [Текст] / І.М.Данько // Економічний форум. – 2013. – №2. – С. 212-215.
2. Ставерська, Т.О. Концепції відображення прибутку підприємств у фінансовій звітності: світовий досвід і Україна [Текст] / Т.О.Ставерська // *Materialy IX Miedzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji «Aktualne problem nowoczesnych nauk - 2012»*, 07-15.06.2013. – Volume 2. *Ekonomiczne nauki : Przemysl. Nauka I studia.* – S. 86-87.
3. Ставерська, Т.О. Інформаційна ємність звіту про фінансові результати підприємства [Текст] / Т.О.Ставерська // *Економічний часопис.* – XXI. – 2013. – № 7-8 (2). – С. 60-63.
4. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності : [офіц. текст] : за станом на 18.03.2014 р. / Мінфін України ; Наказ, Положення, Стандарт від 07.02.2013 № 73. — К. : МФУ, 2013. — Доступно також з Інтернету: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 03.12.14.
5. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [Текст] : [закон України : офіц.текст : за станом на 15.10.2014 року] / Верховна Рада України; Закон від 16.07.1999 № 996-XIV/. — Відомості доступні також з мережі Інтернет : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення 10.10.14). — Назва з екрана.

